

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שבונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב היים אהרן בלייער שליט"א

דיני

הגעעלית כלים

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"תלפזק הניסם"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

84

פרשת שמני - החודש תשפ"ד

דיני הגעלת כלים

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

הגעלה

דיני הגעלה בזמננו

א. בימים הקודמים דיני הגעלה תפסו חלק גדול מההכנות לפסח שהרי בני אדם לרוב הגעילו את כל כליהם לפסח, אבל כיום דרך העולם שיש כלים מיוחדים לפסח, כמ"ש הפוסקים לגבי דברים מסוימים שמצוה מן המובחר לקנות חדשים לפסח (מ"ב סק"ט), ולכן דיני הגעלה אינם שכיחים כמו שהיו פעם, ומ"מ ישנם דברים שאנו מכשירים גם היום, וגם דינים אלו שכיחים לכל ימות השנה לגבי איסור והיתר.

כבולעו כך פולטו

ב. הגעלה. כשבליעה נכנסת לכלי ורוצים להוציאה, צריכים לעשות כן באותו אמצעי שנכנס בו, והוא על פי היסוד של 'כבולעו כך פולטו', ולכן כשהבליעה נכנסת ע"י אמצעי מים או שאר דבר לה, צריכים להפליטה ע"י אמצעי מים, והוא הנקרא 'הגעלה', הגורם שהכלי יפליט את הבליעות ויתבטלו בתוך מי הגעלה.

ג. ליבון. ליבון הוא כששורפים את הבליעה ע"י אש, וצריכים ליבון כשהבליעה נכנסת ישירות מהאוכל לכלי בלי אמצעי מים וכמו שיבואר לקמן.

ד. כלי ראשון. לפי הכלל של 'כבולעו כך פולטו', כלי שתשמישו בכלי ראשון, דהיינו שמשמשים בו על האש, כגון קדרה, או כף שמגישו בו מאכל שעומד על האש, גם הכשרות צריך להיות בכלי ראשון, במים רותחים שמעלים אבעבועות [bubbles] (רמ"א סי' תנ"ב ס"א) ולא פחות מכך (שו"ע סי' תנ"א ס"ה) ודוקא כשמונח על האש (מ"ב סק"ל), וכשנשתמש בכלי ראשון שלא על האש, אפשר גם להגעילו במים רותחים בכלי ראשון שלא על האש (פמ"ג משב"ז סק"ט).

ה. כשהבליעה היא היתר כגון בשר או חלב, יש שמתירים להגעילו בכלי ראשון אפילו כשאינו על האש (שו"ע שם ס"ג, ומ"ב סק"כ, שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' נ"ו אות ד'), ויש שמקילים לענין זה גם בחמץ, מאחר שיש שס"ל (עי' מ"ב סק"ח) שגם חמץ נחשב היתירא בלע (שו"ע הרב סכ"ה).

ו. סיר לחץ [pressure cooker]. גם כלי שמשמשים בו בחום מעל שיעור רתיחות של מים [100°C מעלות צלזיוס] כגון ב'סיר לחץ', או בשמן שחוממו מגיע להרבה יותר משיעור רתיחות מים, אפ"ה די להגעילו במים רותחים, שהרי לא מצינו שחז"ל חילקו בשיעור בכמות החום רק באיכות ובסוג החום (שו"ת מנחת שלמה מהדורת סי' נ"א).

ז. עירוי מכלי ראשון. דברים הבולעים רק שיעור כדי קליפה, כגון כשנאסרו ע"י עירוי כלי ראשון, או כשנותנים דבר חם על דבר קר שאינם בולעים זה מזה אלא כדי קליפה [משום תתאה גבר כמבואר דינו בשו"ע (י"ד סי' צ"א ס"ד)], אפשר גם להגעילם ע"י עירוי מכלי ראשון כדי להפליט הבליעה מכדי קליפה, באופן שלא יפסק הקילוח בשעת העירוי (מ"ב סקמ"א), אבל לא בכלי שני (שו"ע ס"ה) ואפילו בדיעבד לא (מ"ב סק"מ).

ח. כלי שני. כלים שתשמישם בכלי שני (שו"ע שם), באופן שאין משתמשים בהם כלל על האש (מ"ב סק"ז) אפשר להגעילם בכלי שני דהיינו שמערים מים רותחים מכלי ראשון לתוך כלי גדול ואח"כ מניחים את הדברים הצריכים הכשר בתוך הכלי.

ט. קערות וצלחות [bowls and plates] או סכו"ם [cutlery]. אע"פ שרוב תשמישם הם בכלי שני מ"מ כיון שלפעמים משתמשים בהם גם בכלי ראשון, להגיס מאכל על האש, או דבר גוש, עכ"פ במיעוט המצוי (פמ"ג א"א סק"ב), נחלקו הפוסקים בדין הכשרתם. לדעת המחבר הולכין אחר רוב תשמישם ואפשר להגעילם בכלי שני (שו"ע ס"ו) אם לא שנשתמש בהם ודאי או אפילו ספק (חזו"א סי' ק"ט סק"ט) תוך זמן מעט לעת לחמץ בכלי ראשון (מ"ב סקמ"ז).

י. ולדעת הרמ"א צריכים לכתחילה להכשירם בכלי ראשון שחוששים למיעוט תשמישם (רמ"א שם) אבל בדיעבד, דהיינו שכבר בישל בו דבר (שו"ע הרב סכ"ח ול"ג) סמכין על דעת המחבר (מ"ב סקמ"ז).

לנקותם לפני הגעלה

יא. הגעלה אינו מועילה אלא לבליעות אבל לא לדבר שהוא בעין, ולכן לפני שמגעילים כלי צריכים לנקותו היטב שלא יהיה בו שום ממשות (שו"ע ס"ג), וכן להסיר ממשות השחור שמצטבר בגומות ובחריצי הכלי.

יב. אם א"א להסיר הממשות בחלק מהכלי, צריכים ללבן את אותו מקום כדי לשרוף הממשות ע"י אש, ואח"כ להגעילו (שם, ומ"ב סק"ה), ובליבון זה די בליבון קל (רמ"א ס"ד ומ"ב סק"ג, עי' לקמן אות ל"א).

יג. ואם הוא כלי שא"א ללבנו, שירא שמא יתקלקל ע"י האש, ויש בו קצת ממשות שא"א להוריד, אפשר לשפוך חומר הפוגם את הממשות כגון אקונומיקה [bleach] במקום הלכלוך ואז להגעילו (ספר הגעלת כלים פ"ו סעיף ד').

כלי כסף

יד. כלי כסף כגון כוסות של כסף [בענכ"ר] או קערות [ט"ץ] שמשמשים בהם כל השנה ורוצים להשתמש בהם לפסח, מעיקר הדין א"צ הגעלה, שהרי לא משתמשים בהם בחום, ומ"מ לפעמים מנקים אותם בכיור במים חמים יחד עם כלים של חמץ, ולכן נהגו הרבה להכשירם.

טו. הרבה פעמים יש בכלי כסף חריצים ולפעמים יש שחור בתוך החריצים, וכן הרבה כוסות יש להם שפה ומתחת לשפה יש חריץ שמצטבר שם לכלוך, ומעיקר הדין הרי צריכים להסיר את כל הלכלוך בשעת הגעלה, אבל בכלי כסף מאחר שמעיקר הדין א"צ הגעלה כלל, אפשר להגעילם אפילו עם הלכלוך וחריצים.

טז. פמוסים [לייטערס] אינם טעונים הגעלה שלא משתמשים בהם ככלי אכילה, ומ"מ אם הם מונחים על השלחן כל השנה, המנהג הוא לכסות את הרגלים, מאחר שנוהגים לא לשים על השלחן בפסח דבר שהיה על השלחן בשעת אכילת חמץ. ואפשר לכסותם בניילון נצמד שקוף [cling film/plastic wrap] הנראה יותר יפה מנייר אלומיניום [aluminium foil].

מיהם מים

יז. מיהם מים [hot water urn] של נירוסטה [stainless steel] אע"פ שבדרך כלל אין משתמשים בו עם חמץ, מ"מ צריכים להכשירו אם רוצים להשתמש בו בפסח, שמכיון שמונח במטבח שיש בו חמץ, ולפעמים מוסיפים ממנו מים לדבר שיש בו חמץ כגון טשולנט, או שמים עליו דבר של חמץ כגון חלה או שניצל, ובקל יכול לקבל בליעות של חמץ.

יח. במיהם מים, לרוב מצטבר שכבה של אבן [scale] בדפנות בפנים, ובמצב כזה א"א להגעילו מחשש שמא נפל לתוכו פירור של חמץ וכסהו האבן (שו"ת אבן ישראל ח"ז סי' כ"א), ולכן צריכים להסיר אבן לפני הגעלה, כדין חלודה (מ"ב סק"ב), [אפשר להסירו ע"י הרתחת חומץ בתוך המיהם, או מלח לימון].

הכשרת טבעות של נשים

יט. מצוי שנשים עונדות טבעותיהם בשעת אפית ובישול חמץ, ואפשר שנבלע בהם חמץ, ואפשר שגם יש בהם חמץ בעין, ולכן הן צריכות להסירם בשעה שהם עוסקות במאכלי פסח, ויש שנוהגות לנקותם ולהגעילם ע"י עירוי כלי ראשון לפני פסח.

כ. ואם בדיעבד, בשעת בישול דברים לפסח, נגעה הטבעות במאכל חם, אין לאסור את המאכל מטעם דרוב תשמישו בק"ר, וגם בדרך כלל אינן נוגעות בדברים חמים באופן שיד סולדת בו (מ"ר בשבט הקהתי ח"ו סי' קצ"ג).

כלים חדשים

כא. רבים נוהגים בא"י להגעיל כל כלי חדש העשוי מנירוסטה שקונים מחנות, גם כשהוא לצורך כל ימות השנה מחמת חשש שמרחו שמן של בהמות טמאות בגמר עשיית הכלי (משמרת שלום י"ד סי' קכ"א סק"ב חו"א י"ד סי' מ"ד סק"ד), וגם בשאר סוגי כלים לצורך פסח מחמת חשש חמץ (שיעורי קנה בשם פ"ד אות ד').

כב. אבל יש לציין וצריכים לדעת שהוא רק מצד חומרא, כי מעיקר הדין א"צ לחשוש לזה, שהרי החשש של שמן של מאכלות אסורות הוא רחוק מאד, וגם ודאי פגום ע"י כלי עבודה בבית חרושת, ועוד טעמים (שו"ת משנה הלכות ח"ז סי' ק"ב), ובפרט שהיום לרוב משתמשים רק בשמן מן הצומח, וברוב הקהילות בשאר מקומות ועולם לא ראינו שמקפידים ע"ז כלל.

כג. וכמו כן לענין חשש חמץ, מעיקר הדין אין צריכים לחשוש לזה מאחר שהיום אין אנו קונים כלים יד שניה מגוים אלא ישירות מהחנות ומבית החרושת, ואין חשש שמה השתמשו בו כלל.

כד. שני דודים הגעלה. מכיון שהגעלת כלים חדשים הם רק מצד חומרא כנ"ל, במקומות ציבוריים שעושים הגעלת כלים, צריכים להקפיד שיהיו להם שני דודי מים להגעלה, אחד לכלים חדשים שכמעט אין בבליעתם שום איסור או חמץ, ואחד לשאר כלים שיש להם חשש חמץ, והטעם כדי שהכלים חדשים לא יקבלו בליעות משאר כלים יותר ממה שהיה להם קודם לכן, ויצא שכרם בהפסדם, אמנם בדיעבד כשר.

קדרה שמגעילים בו

כה. כשמגעילים לפני שעה חמישית בערב פסח [ורצוי לעשות כן מפני הלחץ של ערב פסח] הכלי שמגעילים בו יכול להיות בין בכלי של פסח ובין בכלי של חמץ, אבל כשמגעילים אחר שעה חמישית בערב פסח, צריכים קודם להגעיל את הכלי חמץ שמגעילים בו, והכלי שמגעילים צריך להיות אינו בן יומו, או שיהיה ששים במים נגד הכלי שמגעילים (שו"ע סי' תנ"ב ס"א ובמ"ב).

כו. לא צריך להכניס את כל הכלי בבת אחת אלא יכולים להגעיל חלק ממנו ואח"כ עוד חלק, ובלבד שיגעיל את כל הכלי, ואינו דומה להטבלת כלי שצריך להיות כולו שקוע במים בבת אחת (עי' גליון 94 את 5').

ליבון

ליבון חמור

כז. כלי שהשתמשו בו באש כגון שפודים, שנצלה עליו חמץ, גם דרך הכשרתו הוא על ידי אש, וצריכים ללבנו עד שיהיו ניצוצות ניתזין מן הכלי (שו"ע סי' תנ"א ס"ד), ובאמת, שיעור חום זה היה שייך בכלים שהשתמשו בימי חז"ל, אבל בכלים של היום אין אנו רואים ניצוצות שניתזין מכלי אפילו בחום גבוה (יד אהרן להג"א פפ"פ).

כח. בשיעור החום הנמדד בזמנינו, שיערו כמה פוסקים שליבון חמור הוא כבר בשיעור של 400°C מעלות צלזיוס (יד אהרן שם).

ליבון קל

כט. ישנו סוג ליבון נוסף הנקרא 'ליבון קל' ושיעורו הוזכר ברמ"א (שם) שהוא בחום שקש נשרף עליו מבחוץ, ובמידות של זמנינו שיעורו הפוסקים שהוא בחום של 250°C מעלות צלזיוס. והסכמת הפוסקים הוא שליבון קל אינו מועיל במקום שצריכים ליבון חמור שמעיקר הדין נקטינו דחמץ נקרא איסורא בלע, ולכן צריכים ליבון חמור דוקא (מ"ב סק"ח), אבל היכא שא"צ ליבון מעיקר הדין אלא מצד חומרא, אז אפשר לסמוך גם על ליבון קל (רמ"א ס"ד).

ל. ונתנו כמה דוגמאות לאופנים שאפשר לסמוך על ליבון קל, כגון א. דבר שצריך הגעלה, אלא שחושש שמא יתקלקל בהגעלה אפשר לסמוך על ליבון קל, ב. וכן במקום שצריכים ללבן חריצים וסדקים בכלי (רמ"א שם), ג. בדיעבד שעשו ליבון קל לדבר שצריך ליבון חמור, והוא במקום הפסד מרובה או מניעת שמחת יו"ט וגם לא היה בן יומא מבליעת חמץ (פמ"ג מ"ב סק"ב), שאז סומכים על הדיעה שחמץ נקרא היתירא בלע.

הכשרת כירים של גז [gas stove]

לא. החצובה [grate]. חצובה היא הברזל שעליו מונחת הקדרה, ואם משתמשים באותה חצובה של שאר ימות השנה, לכתחילה צריך ליבון (רמ"א ס"ד) אחרי שינקו אותם מחמץ בעין, ודי בליבון קל, שהרי אפילו אם נשפך עליו חמץ אפשר לסמוך שנשרף ע"י האש, אמנם בדיעבד אם השתמש בלא ליבון, אינו אוסר (מ"ב סק"ד).

לב. וי"א שבחצובות שיש לנו היום ששטחם גדול יותר ממקום האש, צריך להכשירם בליבון חמור בכל שטחם, שהרי חוששים שמא נשפך במקום שאין האש מגיע לשם (הגר"ש וואנר, קובת מבית לוי ח"א עמ' כ"ט).

לג. ולפעמים הכיסוי של החצובות מתקלקלים ע"י ליבון חמור, ואם ירא שמא יתקלקלו אסור ללבנם כלל (שו"ע סי' תנ"א ס"א), ולכן עדיף לקנות חצובות חדשות לפסח.

לד. ואם א"א ללבנו היטב, יכול לכסות היטב כל שטח החצובה עם נייר אלומיניום עבה באופן שאין הקדרה נוגעת כלל בחצובה.

לה. המבערים [burners]. המבערים עצמם שמהם יוצא האש, צריך לנקותם מחמץ בעין ואז אפשר להדליק את האש של הגז בערך רבע שעה וזה יהיה ליבונם, מאחר שהאש מקיף את כל המבער (מ"ר בשיעורי קנה בשם פ"ד אות מ"ג).

לו. בסיס הכיריים [base of stove]. הבסיס צריכים לנקות היטב מכל דבר בעין, ואז צריכים להכשירו ע"י עירוי כלי ראשון, מאחר שגם מה שנשפך עליהם בא רק מעירוי כלי ראשון, אלא מאחר שלרוב א"א להסיר כל הלכלוך ובפרט מה שבתוך החריצים וכדומה, צריכים גם לכסות את הבסיס עם נייר אלומיניום עבה.

לז. ישנו אופן נוסף שאפשר להכשיר הכיריים והוא אם יניח פך של מתכת [בלע"ך] על ארבעת המבערים, ואז מדליקים את כל ארבעת המבערים על אש גבוהה למשך חצי שעה, ואז אפשר לנקוט שכל מה שתחתיו הוכשר, ומ"מ תמיד עדיף גם לכסות הבסיס כנ"ל.

פלטת [hot plate]

לח. פלטה של שבת תתקלקל אם מלבנים אותה ע"י אש גמור, ולכן אפשר להכשירה ע"י שידליקו עד שתגיע לדרגת החום הגבוהה ביותר, ואז יערה עליה מים רותחים מכלי ראשון, [וצריך להיזהר שלא יגיעו מים לנקודת החשמל מחשש סכנה, ולכן העצה הוא שיגביה צד אחד של הפלטה בצד נקודת החשמל, ולהניחה על דבר גבוה קצת, ואז ישפוך עליה המים חמים באופן שהמים יגלשו למטה מיד]. בכל אופן ראוי גם לכסותו עם אלומיניום עב.

כיריים של זכוכית [glass stove tops/ceramic]

לט. כיריים חשמליות העשוי מזכוכית, א"א להכשירם לפסח מאחר שהם צריכים ליבון, ואין עצה להדליק את גופי החימום עד שנעשים חמים מאד, שזה אינו מועיל לחלקי הזכוכית שאינם כנגד גופי החימום, וגם א"א ללבנו באש ממש, ובפרט שירא שמא יתקלקל, [ואפילו לדעת המחבר הס"ל זכוכית אינו בולע (שו"ע סי' תנ"א סכ"ו), יש שכתבו שזה דוקא בזכוכית שלא משתמשים בו על האש, אבל כשמשתמשים בזכוכית יחד עם אש, וכגון בכיריים של זכוכית, אף המחבר ס"ל שבולע (שו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ג ח"ב סי' כ"ה, שו"ת מהר"ם שיק י"ד סי' קמ"א)].

גז המחובר מעל תנור אפיה של חמץ

מ. אם הגז שרוצים להשתמש בו בפסח מחובר לתנור אפיה של חמץ שלא משתמשים בו, צריכים עכ"פ לנקות את התנור שלא יהיה בו שום חמץ בעין. מא. ואם מוכרים או משכירים התנור של חמץ לגוי במכירת חמץ, ועדיין רוצים להשתמש בגז שמעליו, צריכים לפרט בשטר מכירה שאינו מוכר אלא התנור, אבל לא את הכיריים שמעליו, ושיהיה כתוב על התנור שהוא מכור לגוי והדלת תהיה סגורה בחוט או בדבק נייר [sellotape].

תנור אפיה

מב. תנור אפיה רגיל, שאופים בו חמץ כל השנה, המנהג היום לא להסתמך על הכשרתם מאחר שקשה להכשירם כדין אם לא שסומכים על הרבה שיטות להקל, וגם אינו מגיע לחום של ליבון חמור, ולכן ראוי לכל אדם להשתמש רק בתנור מיוחד לפסח, ובפרט בתנור טוסטר שא"א ללבן.

מג. תנור עם ניקוי עצמי - פירוליטי [self-cleaning oven], יש הרבה שמשתמשים בפסח בתנור שיש בו תכונה של 'ניקוי עצמי' שחוממו מגיע ל 500°C מעלות צלזיוס, שנחשב לליבון חמור, ולכן אחר שמנקים אותו היטב בפנים ומבחוץ, ואחרי שאינם משתמשים בו לעשרים וארבע שעות לחמץ, מפעילים ה'ניקוי עצמי' וסומכים על הכשרתה לפסח, ויש להם על מי לסמוך.

מד. ומ"מ יש שומקי פקקים גם ע"ז מאחר שיש חלקי התנור העשויים ממתכת שאינם תוף חלל התנור כגון מקום הבסיס של התנור שהדלת סוגר עליו, ואינם מתלבנים כמו שצריך, וחוששים לדין 'חם מקצתו חם כולו' (מילתא דשכיחא הגעלת כלים סי' ה') וגם יש הדלת העשוי מזכוכית ומיני גומי שאינם נכשרים ע"ז.

פיקוח של מורה הוראה

מה. כשעושים הגעלה או ליבון במקום ציבורי, צריכים להקפיד שיהיה תחת פיקוח מורה הוראה כדי להורות בדיני הגעלה, שיש הרבה סוגי כלים שא"א להגעילם וכדומה, ויש הרבה פרטי דינים בזה (מ"ב סי' תנ"ב סק"ח), ובא"י מצוי הרבה, שבחורים מסדרים הכשרת כלים ברחובות העיר בלי שום פיקוח, ורבו המכשולים, ועל העולם להיזהר בזה.

חדש - קובץ 'פסח'

להשיג ב'חדר הוראה' ובחנותי נבחרות
בלונדון: ר' אבי יודייקין : 07946370936
בארצה"ב: ר' שמחה הערץ: 3478373486

ראוי להיות בכל בית

משנרבים אנו ברבית מזל טוב לידידנו ראש וראשון לכל דבר שבקדושה הר"ר אברהם נסים הכהן יודייקין הי"ד לונדון לרגל לידת בתו שתחי' לידת בתו שתחי'

נדבת ידידנו הרב ה' משה הענרי הי"ד מחשובי אברכי מנשסטור לרגל לידת בנו שיחי' שיוזבה לנדלו לתורה לחופה ולמעש'ים ולהכניסו בביתו של א"א בעתו ובזמנו

גליון זה נתרם לע"נ האשה החשובה מרת שרה בת יבלחמ"א הר"ר אברהם הענרי ע"ה נפטרה כ"ה אדר תשע"ג נתרם ע"י אביה מיקורי עיר מנשסטור

